

ANALIZA COMPARATIVĂ A CADRULUI NORMATIV AL REPUBLICII MOLDOVA CU CEL AL UNIUNII EUROPENE CU REFERIRE LA COMBATerea DEZINFORMĂRII

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE REGULATORY FRAMEWORK OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND THE EUROPEAN UNION REGARDING THE FIGHT AGAINST DISINFORMATION

CZU: 340.5(478):341.217(4):004.056.5

<https://doi.org/10.59295/spd2025j.87>

Veronica PRISĂCARU

ORCID: 0000-0002-2952-6888

E-mail: veronica.prisacaru@usm.md

Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *The main objective of the research was to conduct a comparative assessment of the regulatory framework of the Republic of Moldova and that of the European Union regarding the fight against disinformation, and to identify opportunities for improving the national regulatory framework. To achieve this objective, the main legislative acts of the European Union related to combating disinformation were evaluated, a review of the national legal framework was conducted, and a comparative assessment was made. The investigation led to the identification of vulnerabilities within the national framework, specifically: a narrower scope of application, mainly targeting media and audiovisual services; a less extensive enforcement mechanism; and the absence of tools to encourage commitments from advertising providers to prevent disinformation. Based on these findings, several directions were outlined to enhance the effectiveness of disinformation countermeasures, namely: expanding the scope of sanctions from the audiovisual sector to the entire digital environment; engaging a broader range of stakeholders from the business, information, education sectors, and civil society; and adopting the European Union's experience in implementing self-regulatory standards through the signing of the Code of Practice on Disinformation.*

Keywords: *European Union, disinformation, regulatory framework, Republic of Moldova.*

INTRODUCERE

În condițiile actuale, când conștientizăm tot mai mult impactul diferitor influențe externe nefaste asupra dezvoltării economice și sociale, problema consolidării rezilienței societale devine una prioritară pentru factorii de decizie și se plasează tot mai activ printre subiectele de discuție ale cercetătorilor, dar și ale societății civile.

Fiind definită ca capacitatea unei societăți de a rezista și de a se recupera ușor și rapid de șocuri [1], reziliența societală, prin esența sa, se impune prin complexitate și eterogenitate, având diferite conotații, dintre care unele se intersectează, se contrastează sau se îmbogățesc reciproc, în timp ce altele există mai mult sau mai puțin în paralel

[2]. În contextul celor expuse, deducem asupra dificultăților aferente procesului de menținere a rețelelor sociale puternice, aceasta bazându-se pe implicarea populației și încrederea în entitățile locale, regionale și naționale [3].

Astfel, fără a diminua semnificația altor factori care au impact asupra rezilienței societale, vom evidenția integritatea informației ca un reper în construirea încrederii și în consolidarea rețelelor sociale, combaterea dezinformării transformându-se într-o sarcină prioritară care necesită eforturi semnificative. Examinată în acest context (combaterea dezinformării și la consolidarea integrității informațiilor) reziliența este definită ca „capacitatea unei societăți de a înțelege, rezista la amenințări și a se recupera în cadrul spațiului informațional” [4]. Dezinformarea, la rândul său, reprezintă informația falsă sau înșelătoare, creată intenționat sau amplificată strategic pentru a induce în eroare cu un anumit scop (politic, financiar sau social) [5]. Dezinformarea mai este examinată ca „o amenințare în evoluție, care necesită eforturi continue pentru a aborda actorii relevanți, vectorii, instrumentele, metodele, țintele prioritizate și impactul” [6].

MATERIAL ȘI METODĂ

În vederea atingerii obiectivului cercetării, a fost efectuat un studiu de sinteză al principalelor acte normative ale Uniunii Europene orientate la combaterea dezinformării, au fost analizate prevederile legislației Republicii Moldova cu referire la subiectul respectiv, efectuată o evaluare comparativă a acestora pe aspectele: conceptualizarea dezinformării, domeniile și mecanismele de aplicare. Instrumentele de cercetare aplicate au inclus: analiza, sinteza, generalizarea, deducția, formularea de concluzii și raționamente.

În calitate de surse de informații au servit paginile web ale Uniunii Europene, Consiliului Europei, actele normative ale Republicii Moldova aferente combaterii dezinformării, paginile web ale Consiliului Audiovizualului și Serviciului de Informații și Securitate.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Semnificația și complexitatea problemei dezinformării este confirmată printr-o serie de acțiuni de amploare întreprinse la nivelul Uniunii Europene, printre care, printr-o relevanță deosebită se impune Planul de acțiuni împotriva dezinformării [6], elaborat ca răspuns la solicitarea Consiliului Europei de „a adopta măsuri pentru protecția sistemelor democratice ale Uniunii Europene și combaterea dezinformării” [7].

Planul de acțiuni menționat mai sus reprezintă un document comprehensiv care vizează o serie vastă de aspecte organizatorice axate pe 4 piloni, acestea fiind reflectate schematic în figura 1.

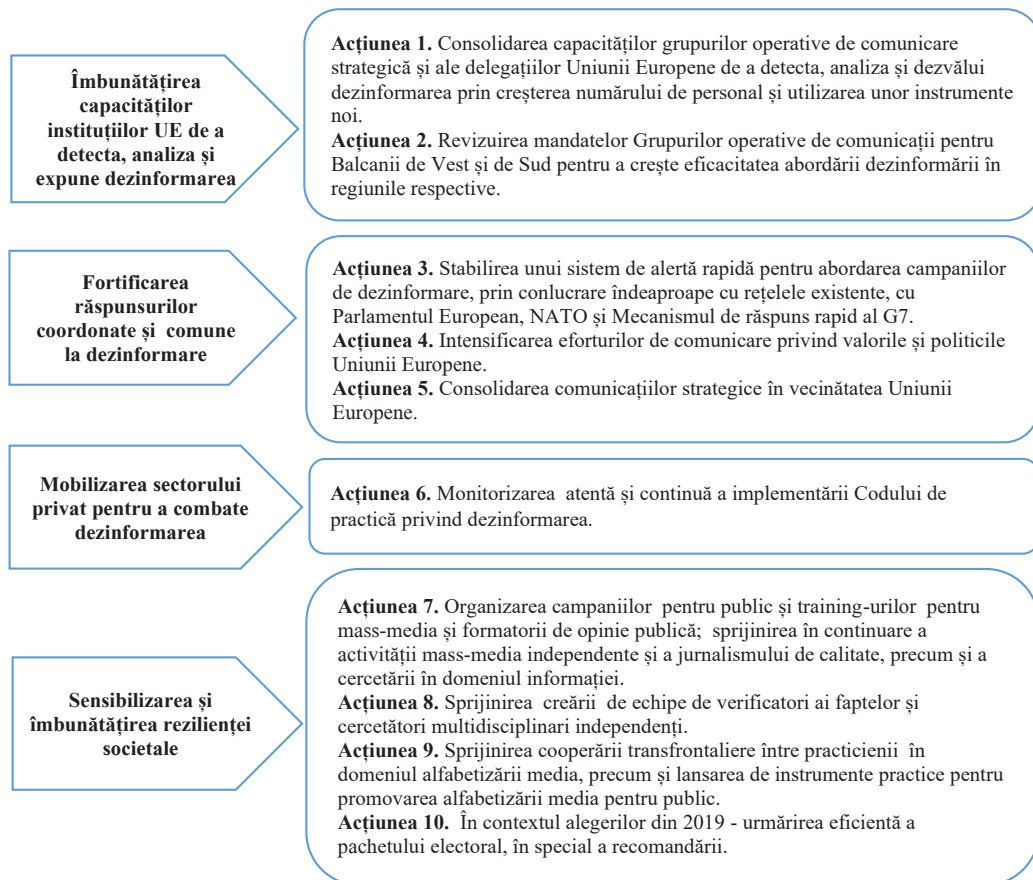

Figura 1. Pilonii și acțiunile aferente incluse în Planului de acțiuni împotriva dezinformării al Comisiei Europene, aprobat la 5 decembrie 2018.

Sursă: elaborat de autor în baza [6].

Standardele de autoreglementare pentru combaterea dezinformării au fost reflectate inițial în ediția anului 2018 a Codului de practici privind dezinformarea [8], document care a avut ca scop de bază identificarea acțiunilor pe care semnatarii acestuia le-ar putea pune în aplicare pentru a aborda provocările legate de dezinformare. Prin documentul respectiv, pentru prima dată la nivel mondial și pe bază voluntară, a fost manifestat acordul industriilor cu standardele de auto reglementare pentru a combate dezinformarea. În anul 2022 a fost aprobat Codul de practici consolidat privind dezinformarea [9], având ca scop atingerea obiectivelor Ghidului Comisiei prezentat în mai 2021, prin stabilirea unei game mai largi de angajamente și măsuri pentru a contracara dezinformarea online [10]. Codul de practici consolidat conține 44 de angajamente și 128 de măsuri specifice, într-o serie de domenii, după cum este reflectat în figura 2. Documentul, prin esența sa, reprezintă

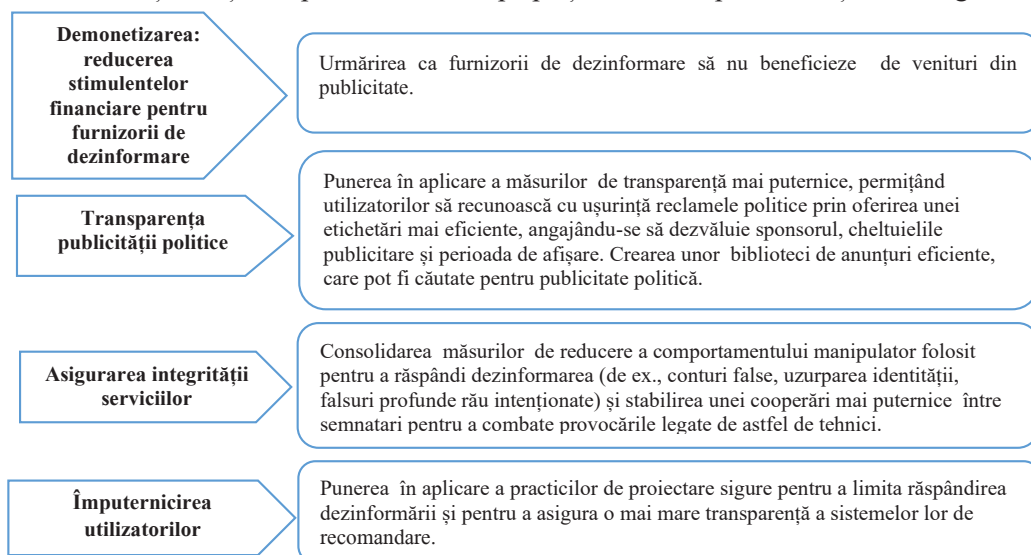
angajamentele asumate de o gamă largă de actori: platforme online, reprezentanți ai ecosistemului de publicitate, verificatori de fapte, societatea civilă, organizații de cercetare și alte tipuri organizații care se alătură în lupta împotriva dezinformării. Conținutul său este un produs comun al semnatarilor, acestora revenindu-le și responsabilitatea pentru executarea angajamentelor asumate. Chiar dacă semnarea Codului nu ține de competența Comisiei Europene, în opinia Comisiei, acesta îndeplinește așteptările reflectate în Ghidul pentru consolidarea Codului de practici privind dezinformarea menționat mai sus [9].

În același context este necesar să menționăm și două legi: legea privind piețele digitale și legea privind serviciile digitale. Legea privind piețele digitale a fost aprobată la 14 septembrie 2022 și a intrat în vigoare la 2 mai 2023. Documentul stabilește un set de criterii obiective clar definite pentru identificarea „controlorilor de acces”, ultimii reprezentând platforme digitale mari care furnizează așa-numitele servicii de platformă de bază, cum ar fi, de exemplu, motoarele de căutare online, magazinele de aplicații, serviciile de mesagerie. Legea privind piețele digitale este considerată ca fiind unul dintre primele instrumente de reglementare care monitorizează puterea de control a celor mai mari companii digitale [11].

Legea privind serviciile digitale reprezintă un act normativ al UE intrat în vigoare la 16 noiembrie 2022, dar cu implementarea majorității prevederilor sale începând cu 17 februarie 2024. Legea respectivă este orientată la sporirea transparenței și responsabilității platformelor online, fiind concentrată în special pe combaterea conținutului ilegal, al dezinformării și promovarea unui mediu online mai sigur [12].

Astfel constatăm că cele două legi menționate mai sus au aceleași obiective:

- asigurarea unui spațiu digital mai sigur, inclusiv prin protejarea drepturilor fundamentale ale utilizatorilor de servicii digitale;
- menținerea unor condiții de concurență echitabile pentru a promova inovația, creșterea și competitivitatea, atât pe piața unică europeană, cât și la nivel global.

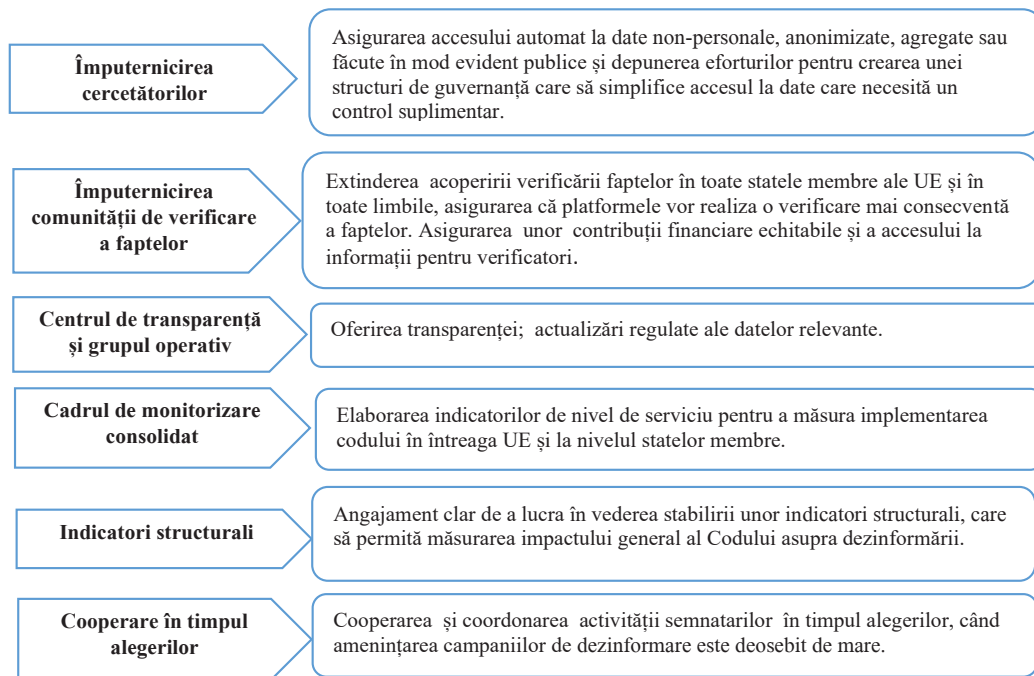

Figura 2. Domeniile și angajamentele de bază stipulate în Codul de practici consolidat privind dezinformarea.

Sursă: elaborat de autor în baza [9].

În cadrul normativ al Republicii Moldova conceptul de „dezinformare” a fost introdus pentru prima dată în anul 2022, prin modificările operate la Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova. Drept urmare, dezinformarea este enunțată ca „răspândire intenționată a informațiilor false, create pentru a dăuna unei persoane, unui grup social, unei organizații sau securității statului” [13]. În același document sunt stipulate sancțiuni pentru difuzarea repetată a unor informații calificate ca dezinformare, atât sub formă de penalități, cât și prin suspendarea licențelor posturilor de televiziune sau radio vizate.

Un alt act normativ cu o semnificație majoră în combaterea dezinformării în Republica Moldova este Concepția de comunicare strategică și contracarare a dezinformării, a acțiunilor de manipulare a informației și a ingerințelor străine pentru anii 2024–2028 [14]. Documentul respectiv prevede două obiective generale care vizează, în special „dezvoltarea capacităților instituționale ale statului de a comunica eficient și de a combate dezinformarea”, precum și „a capacității societății de a naviga în mediul informațional și de a identifica și combate dezinformarea” [14]. Atingerea obiectivelor generale urmează să fie realizată prin intermediul a 11 obiective specifice asumate.

Se impune printr-o relevanță accentuată și legea nr. 242 din 31-07-2023 privind Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării și privind mo-

dificarea unor acte normative. Centrul, la rândul său, are misiunea de „a consolida și îmbunătăți eforturile interinstituționale în lupta împotriva dezinformării, manipulării informațiilor și împotriva acțiunilor coordonate de răspândire a mesajelor, narațiunilor, comunicărilor, indiferent de originea acestora, care prezintă pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale” [15].

Printre organele investite cu atribuții de monitorizare și combatere a fenomenului dezinformării în Republica Moldova, distingem Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării [15], Consiliul audiovizualului, care supraveghează spațiul audiovizual național [16], Serviciul de Informații și Securitate cu atribuții de contrainformații și monitorizare a amenințărilor la adresa securității naționale [17].

În temeiul celor expuse, deducem asupra unor eforturi considerabile depuse de către Republica Moldova în vederea asigurării unui cadru normativ și organizatoric adecvat în vederea combaterii dezinformării. În același timp, evaluarea comparativă a prevederilor cadrului normativ al Republicii Moldova cu cel al Uniunii Europene a permis a identifica unele similitudini, dar și anumite diferențe, după cum este reflectat în tabelul 1.

Tabelul 1. Evaluarea comparativă a prevederilor cadrului normativ al Republicii Moldova și cel al Uniunii Europene cu referire la combaterea dezinformării.

Aspecte vizate	Republica Moldova	Uniunea Europeană	Notă
Definirea dezinformării	Răspândire intenționată a informațiilor false, create pentru a dăuna unei persoane, unui grup social, unei organizații sau securității statului	Informația falsă sau înșelătoare, creată intenționat sau amplificată strategic pentru a induce în eroare cu un anumit scop (politic, financiar sau social)	Dezinformarea este abordată în mod similar
Domenii de aplicare	Preponderent serviciile media audiovizuale	Platforme online, reprezentanți ai ecosistemului de publicitate, verificatori de fapte, societatea civilă etc.	Cadrul normativ european se impune printr-un domeniu mai vast de aplicare, fiind vizate într-o mare măsură platformele de comunicare digitală
Mecanisme de aplicare	Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării; Consiliul audiovizualului; Serviciul de Informații și Securitate.	Autorități europene și naționale, companii și ONG-uri	Mecanismul de aplicare a cadrului normativ european cu referire la combaterea dezinformării se bazează pe cooperarea mai multor actori ai spațiului informațional

Sursă: elaborat de autor în baza [5, 9, 13, 15, 16,17]

Prin generalizarea celor reflectate, constatăm că problema dezinformării este conștientizată de către factorii de decizie în Republica Moldova, fiind identificate o serie de acte normative aferente, adoptate sau actualizate în ultima perioadă. În același timp, deducem asupra existenței unor arii de îmbunătățire a cadrului normativ și, pe această cale, a eficacității combaterii dezinformării, și anume:

- extinderea ariei de aplicare a sancțiunilor astfel încât acestea să vizeze nu doar audiovizualul, dar și întreg mediul digital;
- atragerea mai activă în lupta contra dezinformării a cât mai multor actori ai ecosistemului de afaceri, informational, educational, ai societății civile, astfel fortificând mecanismele de combatere și sporind, pe această cale, reziliența societății la dezinformare;
- preluarea experienței Uniunii Europene de adoptare a unor standardele de autoreglementare și semnare a Codului de practici privind dezinformarea de către cât mai multe companii, ONG-uri și alte entități, astfel fiind promovat principiul unui angajament asumat al acestora în lupta contra dezinformării.

CONCLUZII

1. Uniunea Europeană manifestă o preocupare continuă pentru problema combaterii dezinformării, afirmație argumentată prin consolidarea permanentă a cadrului normativ, concentrarea atenției pe platformele de comunicare digitală, precum și antrenarea unei serii vaste de reprezentanți ai ecosistemului de publicitate, precum și ai societății civile;
2. Mecanismele de aplicare a cadrului normativ european se bazează pe eforturile comune ale reprezentanților ecosistemul de publicitate, societății civile, organizațiilor de cercetare și altor tipuri de organizații;
3. În Republica Moldova există și are loc o actualizare continuă a cadrului normativ aferent dezinformării. În același timp, constatăm anumite diferențe față de cel european, și anume: un domeniu mai îngust de aplicare, fiind vizate preponderent serviciile media și audiovizuale; un mecanism de aplicare de o amploare mai redusă; lipsa instrumentelor de stimulare a angajamentului asumat de către furnizorii de publicitate pentru neadmiterea dezinformării. În temeiul acestor constatări, deducem că sunt necesare acțiuni guvernamentale orientate la sensibilizarea și antrenarea mai activă a actorilor și beneficiarilor spațiului informațional, prin asumarea de responsabilități și angajamente, precum și includerea în aria de aplicare a cadrului normative a platformelor de comunicare digitală.

REFERINȚE:

1. Nato Public Diplomacy Programmes. *Increasing societal resilience: innovative ways to counter disinformation and hostile information activities*. 2022. Dispo-

- nibil: <https://www.nato.int/structur/pdd/2022/220411-ResilienceContentGuidelines.pdf> [Accesat: 05.04.2025].
2. HAAVIK, T.K. Societal resilience – Clarifying the concept and upscaling the scope, In: *Safety Science*, 2020. Vol. 132 (2). Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/343848155_Societal_resilience_-_Clarifying_the_concept_and_upscaling_the_scope [Accesat: 02.03.2025].
 3. ENGAGE. *What factors impact societal resilience?* Disponibil: <https://www.project-engage.eu/what-factors-impact-societal-resilience/> [Accesat: 12.05.2025].
 4. OECD. *Facts Not Fakes. Tackling Disinformation, Strengthening Information Integrity*. 2024. Disponibil: https://www.oecd.org/en/publications/facts-not-fakes-tackling-disinformation-strengthening-information-integrity_d909ff7a-en.html [Accesat: 09.04.2025].
 5. Aspen Institute. *Commission on Information Disorder. Final Report*. 2021. Disponibil: https://www.aspeninstitute.org/wp-content/uploads/2021/11/Aspen-Institute_Commission-on-Information-Disorder_Final-Report.pdf. [Accesat: 12.04.2025].
 6. European Commission. *Action Plan against Disinformation*. 5 December 2018. Disponibil: https://commission.europa.eu/document/download/b654235c-f5f1-452d-8a8c-367e603af841_en?filename=eu-communication-disinformation-euco-05122018_en.pdf. [Accesat: 10.05.2025].
 7. European Council. *European Council conclusions*. 18 October 2018. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/10/18/20181018-european-council-conclusions/>. [Accesat: 02.03.2025].
 8. European Commission. *Code of Practice on Disinformation*. 2018. Disponibil: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2018-code-practice-disinformation>. [Accesat: 07.03.2025].
 9. European Commission. *Strengthened Code of Practice on Disinformation*. 2022. Disponibil: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2022-strengthened-code-practice-disinformation> [Accesat: 22.03.2025].
 10. European Commission. *Guidance on Strengthening the Code of Practice on Disinformation*. 2021. Disponibil: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/guidance-strengthening-code-practice-disinformation>. [Accesat: 22.03.2025].
 11. European Commission. *The Digital Markets Act*. Disponibil: https://digital-markets-act.ec.europa.eu/index_en [Accesat: 07.05.2025].
 12. European Commission. *The Digital Services Act package*. Disponibil: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package> [Accesat: 09.05.2025].
 13. COD Nr. 174 din 08-11-2018. *Codul serviciilor media audiovizuale al Re-*

- publicii Moldova*. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134139&lang=ro# [Accesat: 10.05.2025].
14. Hotărârea de Guvern nr. 416 din 22-12-2023. *Concepția de comunicare strategică și contracarare a dezinformării, a acțiunilor de manipulare a informației și a ingerințelor străine pentru anii 2024–2028*. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141254&lang=ro [Accesat: 11.05.2025].
 15. *Legea nr. 242 din 31-07-2023 privind Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării și privind modificarea unor acte normative*. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138661&lang=ro. [Accesat: 14.05.2025].
 16. Consiliul Audiovizualului. Disponibil: <https://consiliuaudiovizual.md/>. [Accesat: 15.05.2025].
 17. Serviciul de Informații și Securitate. Disponibil: <https://sis.md/ro> [Accesat: 13.05.2025].

N.B. Cercetarea a fost realizată în cadrul subprogramului 010501 „Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice”, autoritatea finanțatoare – Ministerul Educației și Cercetării.